

Нашы юбіляры

ПАВЕЛ ПАЎЛАВІЧ ШУБА (да 70-годдзя з дня нараджэння)

Імя беларускага мовазнаўца доктара філалагічных навук, прафесара, заслужанага дзеяча навукі БССР Паўла Паўлавіча Шубы добра вядома навуковай грамадскасці Беларусі і далёка за яе межамі. Добра знаёма гэта імя і настаўнікам, студэнтам, вучням не толькі сярэдняй, але і пачатковай школы. Гэта вынікае з той шматграннай, рушывай, самаадданай працы ў галіне навукі і адукацыі, якой прысвечана жыццё юбіляра.

П. П. Шуба нарадзіўся ў вёсцы Танежыны на Случчыне, у працавітай сялянскай сям'і. Яго юнацтва апалена полымем айчынай вайны. У васемнаццаты дзень свайго нараджэння малады чырвонаармеец быў цяжка паранены. Загаіўшы раны, юнак з самаадданасцю ўзяўся за вучобу. У 1951 г. скончыў Мінскі педагагічны інстытут, настаўнічаў. Імкненне да ўдасканалення, да пазнання новага вызначылі далейшы лёс гэтага таленавітага чалавека. З 1955 г., пасля сканчэння аспірантуры, працуе ў Інстытуце мовазнаўства АН БССР, з 1961 г. — на кафедры рускай мовы БДУ (з 1974 г. — загадчык кафедры). У 1972 г. стаў доктарам філалагічных навук, у 1973 — прафесарам.

П. П. Шуба — аўтар каля 500 навуковых публікацый, у тым ліку сямі кніг, прысвечаных актуальным пытанням граматыкі беларускай мовы. Упершыню ў беларускім мовазнаўстве ім былі прадпрыняты манаграфічныя апісанні прыслоўяў (1962) і прыназоўнікаў (1971) у беларускай мове, выданы «Тлумачальны слоўнік беларускіх прыназоўнікаў» (1993), які з'яўляецца першым у беларусістыцы слоўнікам асобнай часціны мовы.

Як сааўтар П. П. Шуба прымаў удзел ў стварэнні капітальных прац па граматыцы беларускай мовы. Гэта і акадэмічныя выданні («Граматыка беларускай мовы», т. I—II, 1962—1966, «Беларуская граматыка», ч. 1—2, 1985—1986), гэта і падручнікі па беларускай мове для студэнтаў (1957, 1959, 1961). Па ініцыятыве П. П. Шубы, пад яго кіраўніцтвам і пры яго актыўным удзеле быў створаны цыкл універсітэцкіх вучэбных дапаможнікаў па рускай мове для студэнтаў-філолагаў. У яго ўвайшлі тры тамы, прысвечаныя асноўным раздзелам універсітэцкага курса сучаснай рускай мовы (1979, 1981, 1984), а таксама падручнікі, у якіх распрацаваны практычныя і лабараторныя заняткі па курсу сучаснай рускай мовы (1979, 1982, 1984). Гэтыя дапаможнікі карыстаюцца вялікім поштам як на Беларусі, так і ў многіх краінах СНД.

У акадэмічных працах і вучэбных дапаможніках П. П. Шуба выступае скрупулёзным і эрудыраваным даследчыкам, які, добра ведаючы працы сваіх папярэднікаў, выказвае новыя погляды па шэрагу граматычных пытанняў. Яму належаць распрацоўкі новых палажэнняў ў галіне сінтаксіса складанага сказа і заканамернасцей лабудовы ўскладненых сінтаксічных канструкцый. У галіне словаўтварэння ім дэталёва распрацавана праблема канфікса як асобнай функцыянальнай дэрывацыйнай адзінкі, прапанаваны новы аспект словаўтваральных даследаванняў: характарыстыкі часцін мовы як базы для ўтварэння слоў іншых часцін мовы.

Вялікае месца сярод навуковых прац П. П. Шубы займаюць лексікаграфічныя выданні. Ён з'яўляецца сааўтарам такіх ґрунтоўных лексікаграфічных прац, як «Тлумачальны слоўнік беларускай мовы», т. 1—5, 1977—1984, «Беларуска-рускі слоўнік» (1962), з яго удзелам выданы тлумачальныя слоўнікі беларускай і рускай моў для сярэдніх школ (1966, 1975).

Паслядоўна і пілённа распрацоўвае П. П. Шуба праблему беларуска-рускіх моўных адносін, пытанні беларускай тапанімікі і анамастыкі, пытанні метадыкі выкладання беларускай

і рускай моў у сярэдніх, сярэдніх спецыялізаваных і вышэйшых навучальных установах. З асаблівай увагай ставіцца П. П. Шуба да стварэння школьных падручнікаў. Ён сааўтар падручнікаў па рускай мове для 5—9 кл. школ з беларускай мовай навучання і падручнікаў па беларускай мове для 2—4 кл. школ з рускай мовай навучання, якія ўжо шматразова перавыдаваліся. Улічваючы патрабаванні новага часу, П. П. Шуба распрацаваў разам з вядомымі метадыстамі Беларусі новыя праграмы навучання рускай мове ў камунікатыўна-функцыянальным напрамку (1992), у адпаведнасці з якімі ўжо выдадзены падручнікі новага тыпу па рускай і беларускай мовах (1995).

Вельмі плённа працуе Павел Паўлавіч са студэнтамі і аспірантамі. Пад яго кіраўніцтвам 27 чалавек абаранілі кандыдацкія дысертацыі, 6 — доктарскія. Амаль усе маладыя выкладчыкі кафедры рускай мовы — яго вучні.

П. П. Шуба вядзе вялікую навукова-арганізацыйную работу. Ён з'яўляецца членам Рэспубліканскага камітэта славістаў, некалькіх спецыялізаваных саветаў па абароне кандыдацкіх і доктарскіх дысертацый, старшынёй двух рэспубліканскіх метадычных аб'яднанняў, адказным рэдактарам рэспубліканскага часопіса «Руская мова і літаратура».

Свой юбілей Павел Паўлавіч Шуба сустракае з вялікімі творчымі планамі і ў росквіце сіл. Калектыў філалагічнага факультэта, калегі, студэнты сардэчна віншуюць Паўла Паўлавіча з гэтай слаўнай датай і жадаюць яму здароўя, новых творчых поспехаў, шчасця.

А. І. Яновіч